

Příloha 1

ÚSTAVA MOLDAVSKÉ REPUBLIKY (přijata 29. července 1994)

PASÁŽE TÝKAJÍCÍ SE UŽÍVÁNÍ ÚŘEDNÍHO JAZYKA A DALŠÍCH JAZYKŮ NA ÚZEMÍ MOLDAVSKÉ REPUBLIKY

Zdroj: [online]. [cit. 2009-01-12] Dostupné z:

<<http://www.parlament.md/legalfoundation/constitution>>.

Articolul 13: Limba de stat, functionarea celorlalte limbi

1. Limba de stat a Republicii Moldova este limba moldoveneasca functionind pe baza grafiei latine.
2. Statul recunoaste si protejeaza dreptul la pastrarea, la dezvoltarea si la functionarea limbii ruse si a altor limbi vorbite pe teritoriul tarii.
3. Statul faciliteaza studierea limbilor de circulatie internationala.
4. Modul de functionare a limbilor pe teritoriul Republicii Moldova se stabileste prin lege organica.

Articolul 35: Dreptul la invatatura

1. Dreptul la invatatura este asigurat prin invatamintul general obligatoriu, prin invatamintul liceal si prin cel profesional, prin invatamintul superior, precum si prin alte forme de instruire si de perfectionare.
2. Statul asigura, in conditiile legii, dreptul de a alege limba de educare si instruire a persoanelor.
3. Studierea limbii de stat se asigura in institutiile de invatamint de toate gradele.
4. Invatamintul de stat este gratuit.
5. Institutiile de invatamint, inclusiv cele nestatale, se infiinteaza si isi desfasoara activitatea in conditiile legii.
6. Institutiile de invatamint superior beneficiaza de dreptul la autonomie.
7. Invatamintul liceal, profesional si cel superior de stat este egal accesibil tuturor, pe baza de merit.
8. Statul asigura, in conditiile legii, libertatea invatamintului religios. Invatamintul de stat este laic.
9. Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine parintilor.

Articolul 78: Alegerea Presedintelui

1. Presedintele Republicii Moldova este ales de Parlament prin vot secret.

2. Poate fi ales Presedinte al Republicii Moldova cetateanul cu drept de vot care are 40 de ani impliniti, a locuit sau locuieste permanent pe teritoriul Republicii Moldova nu mai putin de 10 ani si poseda limba de stat.
 3. Este ales candidatul care a obtinut votul a trei cincimi din numarul deputatilor alesi. Daca nici un candidat nu a intrunit numarul necesar de voturi, se organizeaza al doilea tur de scrutin intre primii doi candidati stabiliti in ordinea numarului descrescator de voturi obtinute in primul tur.
 4. Daca si in turul al doilea nici un candidat nu va intruni numarul necesar de voturi, se organizeaza alegeri repetate.
 5. Daca si dupa alegerile repetate Presedintele Republicii Moldova nu va fi ales, Presedintele in exercitiu dizolva Parlamentul si stabileste data alegerilor in noul Parlament.
 6. Procedura de alegere a Presedintelui Republicii Moldova este stabilita prin lege organica.
- [Art.78 in redactia Legii nr.1115-XIV din 05.07.2000]

Articolul 118: Limba de procedura si dreptul la interpret

1. Procedura judiciara se desfasoara in limba moldoveneasca.
2. Persoanele care nu poseda sau nu vorbesc limba moldoveneasca au dreptul de a lua cunostinta de toate actele si lucrarile dosarului, de a vorbi in instanta prin interpret.
3. In conditiile legii, procedura judiciara se poate efectua si intr-o limba acceptabila pentru majoritatea persoanelor care participa la proces.

Articolul VII:

1. Legea din 1 septembrie 1989 cu privire la functionarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova ramine in vigoare in masura in care nu contravine prezentei Constitutii.
2. Sus-numita lege poate fi modificata in decursul a 7 ani de la data intrarii in vigoare a prezentei Constitutii, cu votul a cel putin doua treimi din deputati.

Příloha 2

ZÁKON O FUNGOVÁNÍ JAZYKŮ UŽÍVANÝCH NA ÚZEMÍ MOLDAVSKÉ SSR (zákon č. 3465-XI z 1. září 1989)

LEGEA CU PRIVIRE LA FUNCȚIONAREA LIMBILOR VORBITE PE TERITORIUL RSS MOLDOVENEȘTI (Nr. 3465-XI din 01.09.1989)

Zdroj: [online]. [cit. 2009-01-12] Dostupné z: <<http://www.iatp.md/ladom/downloads/M3.doc>>.

Consfințirea prin Constituția (Legea Fundamentală) a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești a statutului limbii moldovenești ca limbă de stat are menirea să contribuie la realizarea suveranității depline a republicii și la crearea garanțiilor necesare pentru folosirea ei plenară în toate sferele vieții ei politice, economice, sociale și culturale. RSS Moldovenească sprijină aspirația moldovenilor care locuiesc peste hotarele republicii, iar ținând cont de identitatea lingvistică moldo-română realmente existentă - și a românilor care locuiesc pe teritoriul Uniunii RSS, de a-și face studiile și de a-și satisface necesitățile culturale în limba maternă.

Atribuind limbii moldovenești statutul de limbă de stat RSS Moldovenească asigură ocrotirea drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor de orice naționalitate, care locuiesc pe teritoriul RSS Moldovenești, indiferent de limba pe care o vorbesc, în condițiile egalității tuturor cetățenilor în fața Legii.

În scopul ocrotirii și asigurării de către stat a dezvoltării limbii găgăuze RSS Moldovenească crează garanțiile necesare pentru extinderea consecventă a funcțiilor ei sociale.

RSS Moldovenească asigură pe teritoriul său condițiile necesare pentru folosirea și dezvoltarea limbii ruse ca limbă de comunicare între națiunile din Uniunea RSS, precum și a limbilor populațiilor de alte naționalități care locuiesc în republică.

TITLUL I. DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. În conformitate cu Constituția (Legea Fundamentală) a RSS Moldovenești limba de stat a RSS Moldovenești este limba moldovenească, care funcționează pe baza grafiei latine. Ca limbă de stat, limba moldovenească se folosește în toate sferele vieții politice, economice, sociale și culturale și îndeplinește în legătură cu aceasta funcțiile limbii de comunicare interetnică pe teritoriul republicii.

RSS Moldovenească garantează tuturor locuitorilor din republică învățarea gratuită a limbii de stat la nivelul necesar pentru îndeplinirea obligațiilor de serviciu.

Articolul 2. În localitățile în care majoritatea o constituie populația de naționalitate găgăuză limba oficială în diferite sfere ale vieții este limba de stat, limba găgăuză sau cea rusă.

Articolul 3. Limba rusă, ca limbă de comunicare între națiunile din Uniunea RSS, se folosește pe teritoriul republicii alături de limba moldovenească în calitate de limbă de comunicare între națiuni, ceea ce asigură un bilingvism național-rus și rus-național real.

Articolul 4. RSS Moldovenească garantează folosirea limbilor ucraineană, rusă, bulgară, ivrit, idiș, țigănească, a limbilor altor grupuri etnice, care locuiesc pe teritoriul republicii, pentru satisfacerea necesităților lor național-culturale.

Articolul 5. Prezenta Lege nu reglementează folosirea limbilor în relațiile dintre persoane, în activitatea de producție a transporturilor feroviar și aerian (cu excepția sferei de deservire a pasagerilor), precum și în unitățile militare și în instituțiile subordonate Ministerului apărării al Uniunii RSS, în unitățile militare ale Comitetului pentru securitatea statului al Uniunii RSS și ale Ministerului afacerilor interne al Uniunii RSS.

TITLUL II. DREPTURILE ȘI GARANȚIILE CETĂȚEANULUI LA ALEGEREA LIMBII

Articolul 6. În relațiile cu organele puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești, precum și cu întreprinderile, instituțiile și organizațiile situate pe teritoriul RSS Moldovenești limba de comunicare orală sau scrisă - moldovenească sau rusă - o alege cetățeanul. În localitățile cu populație de naționalitate găgăuză ce garantează dreptul cetățeanului de a folosi și limba găgăuză în relațiile menționate.

În localitățile în care majoritatea o constituie populația de naționalitate ucraineană, rusă, bulgară sau de altă naționalitate se folosește pentru comunicare limba maternă sau o altă limbă acceptabilă.

Articolul 7. Pentru lucrătorii de conducere, lucrătorii organelor puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești, precum și pentru lucrătorii de la întreprinderi, instituții și organizații, care în virtutea obligațiilor de serviciu vin în contact cu cetățenii (ocrotirea sănătății, învățământul public, cultura, mijloacele de informare în masă, transporturile, telecomunicațiile, comerțul, sfera deservirii

sociale, gospodăria comunală și de locuințe, organele de ocrotire a normelor de drept, serviciul de salvare și de lichidare a avariilor ș.a.), indiferent de apartenența națională, în scopul de a asigura dreptul cetățeanului la alegerea limbii se stabilesc cerințe în ceea ce privește cunoașterea limbilor moldovenească, rusă, iar în localitățile cu populație de naționalitate găgăuză - și a limbii găgăuze la nivelul comunicării necesar pentru îndeplinirea obligațiilor profesionale. Gradul de cunoaștere a limbilor se determină în modul stabilit de Consiliul de Miniștri al RSS Moldovenești în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 8. La congresele, sesiunile, plenarele, conferințele, adunările, mitingurile și la alte manifestări ce se desfășoară în RSS Moldovenească participanții nu sînt limitați în alegerea limbii.

TITLUL III. LIMBA ÎN ORGANELE PUTERII DE STAT, ADMINISTRAȚIEI DE STAT ȘI ORGANIZAȚIILOR OBȘTEȘTI, LA ÎNTREPRINDERI, ÎN INSTITUȚII ȘI ORGANIZAȚII

Articolul 9. Limba de lucru în organele puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești este limba de stat, care se introduce pe etape. Totodată se asigură traducerea în limba rusă.

Limba lucrărilor de secretariat în organele puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești este limba de stat. În caz de necesitate documentele se traduc în limba rusă.

În localitățile cu populație de naționalitate găgăuză limba de lucru și limba lucrărilor de secretariat în organele puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești este limba de stat, limba găgăuză sau cea rusă.

Limba manifestărilor și lucrărilor de secretariat în organele puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești în localitățile, în care majoritatea o constituie populația de naționalitate ucraineană, rusă, bulgară sau de altă naționalitate este limba de stat, cea maternă sau o altă limbă acceptabilă.

Articolul 10. Actele organelor puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești se întocmesc și se adoptă în limba de stat, urmînd să fie traduse în limba rusă. În localitățile cu populație de naționalitate găgăuză - în limba de stat ori în limba găgăuză sau în cea rusă, urmînd să fie traduse.

Actele organelor locale ale puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești situate pe teritoriile, unde majoritatea o constituie populația de naționalitate ucraineană, rusă, bulgară sau de

altă naționalitate, pot fi adoptate în limba maternă sau într-o altă limbă acceptabilă, urmînd să fie traduse în limba de stat.

Articolul 11. În caz de adresare în scris a organelor puterii de stat și organizațiilor obștești către cetățean se folosește limba moldovenească sau rusă, în localitățile cu populație de naționalitate găgăuză - moldovenească, găgăuză sau rusă. La eliberarea documentelor se folosesc la libera alegere a cetățeanului limba moldovenească sau rusă ori limbile moldovenească și rusă, iar în localitățile cu populație de naționalitate găgăuză - limba moldovenească, găgăuză ori rusă sau limbile moldovenească, găgăuză și rusă.

Organele puterii de stat, administrației de stat, organizațiilor obștești, întreprinderile, instituțiile și organizațiile primesc și examinează documentele prezentate de către cetățeni în limba moldovenească sau în cea rusă, iar în localitățile cu populație de naționalitate găgăuză - limba moldovenească, găgăuză ori rusă. La documentele prezentate în alte limbi trebuie anexată traducerea în limba moldovenească sau rusă.

Articolul 12. Lucrările de secretariat la întreprinderile, în instituțiile și organizațiile situate pe teritoriul RSS Moldovenești se efectuează în limba de stat. Documentația tehnico-normativă poate fi folosită în limba originalului.

Ținîndu-se cont de situația demografică și de necesitățile de producție, la întreprinderile, în instituțiile și în organizațiile, a căror listă este stabilită de către Consiliul de Miniștri al RSS Moldovenești, la propunerea Sovietelor raionale și orășenești de deputați ai poporului lucrările de secretariat pot fi efectuate și în limba rusă sau într-o altă limbă acceptabilă.

Correspondența dintre întreprinderile, organizațiile și instituțiile situate pe teritoriul republicii se realizează în limba de stat sau în limba lucrărilor de secretariat.

Articolul 13. Correspondența dintre organele puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești, precum și dintre ele și întreprinderile, instituțiile și organizațiile situate pe teritoriul RSS Moldovenești se realizează în limba de stat sau într-o altă limbă acceptabilă.

Articolul 14. Documentația și alte informații, care se expediază peste hotarele RSS Moldovenești, se întocmesc în limba rusă sau într-o altă limbă acceptabilă.

TITLUL IV. LIMBA LUCRĂRILOR DE SECRETARIAT ÎN ACȚIUNILE PENALE, CIVILE ȘI ÎN CAZURILE ADMINISTRATIVE, LIMBA ARBITRAJULUI, NOTARIATULUI, ORGANELOR DE ÎNREGISTRARE A ACTELOR DE STARE CIVILĂ

Articolul 15. Procedura penală, civilă și a cazurilor administrative se efectuează în RSS Moldovenească în limba de stat sau într-o limbă acceptabilă pentru majorarea persoanelor participante la proces.

Participanților la proces, care nu cunosc limba de efectuare a procedurii judiciare, li se asigură dreptul de a lua cunoștință de materialele de dosar, de a participa la acțiunile de anchetă și judiciare prin intermediul translatorului, precum și dreptul de a lua cuvântul și de a face depoziții în limba maternă.

În conformitate cu modul stabilit prin legislația procedurală, documentele de anchetă și judiciară se înmânează acuzatului, inculpatului și altor participanți la proces în traducere în limba pe care o posedă.

Articolul 16. Organele arbitrajului de stat își desfășoară activitatea în limba de stat sau într-o limbă acceptabilă pentru părțile participante la litigiu.

Articolul 17. Lucrărilor de secretariat la notariatele de stat și la comitetele executive ale Sovietelor raionale, orașenești, de orașel și satești de deputați ai poporului, precum și la organele de înregistrare a actelor de stare civilă din RSS Moldovenească se efectuează în limba de stat sau în limba rusă.

La comitetele executive ale Sovietelor locale de deputați ai poporului documentele se întocmesc în limba de stat, la dorința cetățenilor - și în limba rusă, iar la notariate și la organele de înregistrare a actelor de stare civilă - în limba de stat și în limba rusă.

TITLUL V. LIMBA ÎN SFERA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI PUBLIC, ȘTIINȚEI ȘI CULTURII

Articolul 18. RSS Moldovenească garantează dreptul la educație preșcolară la studii medii de cultură generală, medii de specialitate, tehnico-profesionale și superioare în limbile moldovenească și rusă și crează condițiile necesare pentru realizarea dreptului cetățenilor de alte naționalități, care locuiesc în republică, la educație și instruire în limba maternă (găgăuză, ucraineană, bulgară, ivrit, idiș ș.a.).

Articolul 19. Instituțiile preșcolare și școlile de cultură generală se crează pe principiul monolingvizmului. În cadrul lor lucrările de secretariat, adunările, ședințele, informarea audiovizuală se realizează în limba de educație și instruire.

Instituții preșcolare și școli de cultură generală bilingve se crează în localitățile în care numărul de copii și de elevi nu permite să fie deschise instituții preșcolare și școli de cultură generală monolingve.

În aceste instituții adunările, ședințele, informarea audiovizuală se realizează, în egală măsură, în limbile de educație și instruire respective, iar lucrările de secretariat se efectuează în limba de stat.

Articolul 20. În instituțiile de învățământ mediu de specialitate, în cele tehnico-profesionale și superioare se asigură instruirea în limba de stat și în limba rusă la specialitățile necesare RSS Moldovenești. Pentru satisfacerea necesităților de ordin economic și cultural ale republicii se crează grupe și serii cu instruirea în limbile ce funcționează pe teritoriul RSS Moldovenești (găgăuză, ucraineană, bulgară, idiș ș.a.). În grupele naționale cu destinație specială predarea disciplinelor de specialitate se efectuează în limba maternă a elevilor și studenților.

Articolul 21. În instituțiile de învățământ de toate gradele se asigură învățarea limbii moldovenești ca obiect de studiu - în clasele și grupele cu instruire în limba rusă sau într-o altă limbă de instruire (pentru elevii și studenții de naționalitate găgăuză sau bulgară - în volumul necesar pentru comunicare) și a limbii ruse - în clasele și grupele cu instruire în limba moldovenească sau într-o altă limbă.

După absolvirea instituției de învățământ elevii și studenții dau examenul de absolvire la limba moldovenească sau, respectiv, la limba rusă, ceea ce crează condițiile necesare extinderii sferelor de comunicare pe întreg teritoriul republicii.

Articolul 22. RSS Moldovenească crează condițiile necesare pentru dezvoltarea științei și culturii naționale moldovenești și găgăuze, precum și pentru activitatea științifică și culturală în alte limbi ce funcționează în republică. Disertațiile se susțin în limba moldovenească rusă sau într-o altă limbă, stabilită de consiliul specializat respectiv.

Articolul 23. Conferințele științifice, științifico-practice, simpozioanele și seminarele, alte manifestări de importanță republicană se desfășoară în limba de stat (asigurându-se în cazul acesta traducerea în limba rusă), iar manifestările de importanță unională - în limba rusă.

TITLUL VI. LIMBA ÎN DENUMIRI ȘI ÎN INFORMAȚII

Articolul 24. Localitățile și alte obiective geografice de pe teritoriul RSS Moldovenești au o singură denumire oficială sub forma ei moldovenească sau, respectiv, găgăuză originară (fără traducere sau adaptare), ținându-se cont de tradițiile istorice din localitatea respectivă. Scrierea corectă a denumirilor de localități și de alte obiective geografice se stabilește în îndrumare speciale.

Denumirile de piețe, străzi, stradele, raioane orășenești se formează în limba de stat fără traducere (în localitățile cu populație de naționalitate găgăuză - în limba găgăuză), iar în localitățile sătești, în care majoritatea populației este de naționalitate ucraineană, rusă sau bulgară - într-o limbă acceptabilă.

Articolul 25. Denumirile ministerilor, comitetelor de stat și departamentelor, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor și ale subdiviziunilor lor structurale se formează în limba de stat și se traduc în limba rusă (în localitățile cu populație de naționalitate găgăuză - în limba găgăuză). Denumirile luate între ghelimele nu se traduc, ci se reproduc prin transliterație.

Articolul 26. Numele cetățeanului RSS Moldovenești de naționalitate moldovenească constă din prenume (sau din câteva prenume) și nume de familie (simplu sau dublu). Numele de familie nu se schimbă după genuri numele după tată se folosește fără sufics. La redarea prenumelor și numelor de familie moldovenești în alte limbi se păstrează specificul scrierii lor în limba moldovenească fără adaptare.

Ortografia prenumelor și numelor de familie ale reprezentanților altor naționalități, care locuiesc în republică, nu se reglementează prin prezenta Lege.

Articolul 27. Blancetele oficiale, textele sigiliilor și ștampilelor se eczeută în limba de stat și în limba rusă, iar în localitățile respective - în limba de stat, în găgăuză și rusă .

Blancetele (formularele) folosite în sfera socială (în instituțiile de telecomunicații, la casele de economii, la întreprinderile de deservirea socială a populației ș.a.) se imprimă în limba de stat și în

limba rusă (în localitățile respective - în limba de stat, în găgăuză și rusă) și, la dorința cetățeanului, se completează în una dintre limbile de pe blanchetă (formular).

Articolul 28. Firmele cu denumirile organelor puterii de stat administrației de stat și organizațiilor obștești, ale întreprinderilor instituțiilor și organizațiilor, indicatoarele de piețe, străzi, stradele localități și de alte obiective geografice se eczeută în limba de stat și în limba rusă (în localitățile respective - în limba de stat, în găgăuză și rusă) și sînt dispuse în stînga (de asupra) în limba de stat și în dreapta (de subt) în limba rusă, iar în localitățile respective - în stînga (de asupra) în limba găgăuză, în centru (de desubt) în limba de stat; în dreapta (mai jos) în limba rusă.

Articolul 29. Textele afișelor, anunțurilor publice, textele de publicitate și alte texte de informare vizuală se scriu în limba de stat și, în caz de necesitate, se traduc în limba rusă, iar în localitățile respective - în limba de stat, precum și în limba găgăuză sau în cea rusă.

Denumirile mărfurilor și ale produselor alimentare, etichetele mărfurilor, mărcile comerciale, instrucțiunile referitoare la mărfurile fabricate în republică, precum și orice alte informații vizuale prezentate populației din republică se întocmesc în limba de stat și în limba rusă.

În toate cazurile textele de informare vizuală sînt dispuse în modul prevăzut de articolul 28 din prezenta Lege. Corpul caracterelor din textele scrise în limba de stat nu trebuie să fie mai mic decît cel al caracterelor din textele scrise în alte limbi.

În localitățile sătești, în care majoritatea o constituie populația de naționalitate ucraineană, rusă sau bulgară, informațiile vizuale pot fi prezentate și în limbile respective.

TITLUL VII. OCROTIREA LIMBILOR DE CĂTRE STAT

Articolul 30. Conducătorii organelor puterii de stat, administrației de stat și organizațiilor obștești, precum și ai întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor situate pe teritoriul RSS Moldovenești poartă răspundere personală pentru nerespectarea prevederilor prezentei Legi în limitele sferei din subordinea lor conform legislației în vigoare.

Articolul 31. Propagarea ostilității, a disprețului față de limba oricărei naționalități, crearea obstacolelor la funcționarea limbii de stat și a altor limbi pe teritoriul republicii, precum și lezarea drepturilor cetățenilor din motive de limbă implică răspunderea în modul stabilit prin legislație.

Articolul 32. Controlul asupra respectării legislației cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești este exercitat de către Sovietul Suprem al RSS Moldovenești prin intermediul unei comisii speciale, iar în raioane (orașe) - de către Sovietele respective de deputați ai poporului din RSS Moldovenească.

Příloha 3

ZÁKON O NÁVRATU MOLDAVSKÉHO JAZYKA K LATINCE (zákon č. 3463-XI z 31. srpna 1989)

LEGEA CU PRIVIRE LA REVENIREA LIMBII MOLDOVENEȘTI LA GRAFIA LATINĂ (Nr. 3463-XI din 31. 08. 1989)

Zdroj: [online]. [cit. 2009-01-12] Dostupné z: <http://www.dejure.md/library_upld/d104.doc>.

În legătură cu adoptarea Legii R.S.S. Moldovenești "Cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină" Sovietul Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești hotărăște:

1. A pune în aplicare Legea R.S.S. Moldovenești "Cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină" din momentul publicării ei, pe etape:

Etapa întâi - anii 1989-1993 - trecerea la grafia latină în sferele vieții politice, economice, sociale și culturale a republicii. Începutul creării bazei tehnico-materiale a poligrafiei, a complexelor de calcul și întărirea ei, dotarea lor cu mijloace de imprimat, reutilizarea și adaptarea mijloacelor de imprimat existente pentru tipărirea ziarelor, revistelor și a altor materiale în limba moldovenească cu caractere latine; precizarea și revizuirea comenzilor pentru utilajele și materialele corespunzătoare pe anii următori; trecerea la scrisul latin a tuturor verigilor din sistemului învățământului public; pregătirea și reciclarea învățătorilor și lectorilor, a cadrelor de la întreprinderile poligrafice, din ramurile de deservire în scopul însușirii scrisului latin; editarea documentelor oficiale, a literaturii de referință și metodice privitoare la ortografia limbii moldovenești, a literaturii prevăzute în plan, a manualelor, a materialelor didactice și ilustrative pentru școlile moldovenești de cultură generală, pentru cele tehnico-profesionale, pentru instituțiile de învățământ mediu de specialitate și superior, a manualelor și materialelor intuitive la limba moldovenească pentru școlile cu predare în limba rusă și pentru alte școli și instituții de învățământ; folosirea grafiei latine în mijloacele de informare vizuală.

Etapa a doua - anii 1994-1995 - încheierea trecerii la grafia latină în sferele vieții politice, economice, sociale și culturale ale republicii, inclusiv în activitatea organelor puterii de stat și administrației de stat, efectuarea procedurii judiciare, ținerea lucrărilor interne de secretariat, a documentației de evidență, de dare de seamă și financiare de la întreprinderi, instituții și organizații, realizarea legăturii poștale și telegrafice pe teritoriul republicii Moldovenești pe baza grafiei latine, eliberarea către populație a noilor buletine de identitate.

2. Ziarele și revistele republicane, ziarele orășenești , raionale, de întreprinderi și instituții, alte publicații, care se distribuie numai abonaților, literatura artistică, științifică, de popularizare a științei, scrise în limba moldovenească, pot fi editate în perioada de tranziție, la solicitarea autorilor, abonaților și cu caractere slave.

3. Lucrările științifice, operele artistice, materialele oficiale, cele metodic-informative și alte materiale, editate în limba moldovenească cu caractere slave, rămân în tezaurul spiritual al poporului moldovenesc.

4. A da ca însărcinare Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești să pună legislația în vigoare a R.S.S. Moldovenești în corespundere cu Legea R.S.S. Moldovenești "Cu privire la revenirea limbii moldovenești la grafia latină".

5. Consiliul de Miniștri al R.S.S. Moldovenești urmează să înfăptuiască măsuri pentru trecerea pe etape a scrisului limbii moldovenești la grafia latină.

Příloha 4

AUDIOVIZUÁLŇÍ ZÁKONÍK MOLDAVSKÉ REPUBLIKY (č. 260 z 27. července 2006)

CODUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA (Nr. 260 din 27.07. 2006)

Zdroj: [online]. [cit. 2009-01-12] Dostupné z:

<http://cca.md/sites/default/files/Codul_Audiovizualului_25.11.2008.pdf>.

Articolul 11. Protejarea patrimoniului lingvistic și cultural-național

(1) La elaborarea Strategiei de acoperire teritorială cu servicii de programe, Consiliul Coordonator al

Audiovizualului va ține cont de specificul lingvistic la nivel național și local și va asigura ca, de la 1 ianuarie 2010, cel puțin 70% din numărul de frecvențe să fie oferite serviciilor de programe transmise în limba de stat. Această prevedere nu se referă la valorificarea pieselor muzicale.

(2) De la 1 ianuarie 2010, cel puțin 80% din volumul serviciilor de programe ale radiodifuzorilor vor constitui producție proprie, autohtonă și opere europene, din al căror volum 50% vor fi transmise în orele de maximă audiență.

(3) Până la 1 ianuarie 2007, producția proprie și autohtonă cu caracter informativ și analitic difuzată de radiodifuzor va fi nu mai puțin de 65% în limba de stat. Începând cu 1 ianuarie 2007, această producție va constitui nu mai puțin de 70%, iar din 1 ianuarie 2010, nu mai puțin de 80%.

(4) Serviciile de programe de cultură și muzică difuzate în orele de maximă audiență vor cuprinde producție autohtonă în proporție de cel puțin 60% din volumul săptămânal rezervat transmisiunii genului respectiv de producție audiovizuală.

(5) Fragmentele de emisiuni transmise în alte limbi vor fi însoțite de traducere în limba de stat (dublare, sonorizare sau subtitrare). Această prevedere nu se aplică emisiunilor de studiere a limbilor străine și valorificării clipurilor muzicale.

(6) În cazul în care radiodifuzorul va prezenta emisiunea în o altă limbă decât cea de stat, limba emisiunii se va indica în programul de emisiuni publicat.

(7) Filmele artistice și cele documentare vor fi prezentate cu dublaj sau subtitrare păstrându-se coloana sonoră originală, iar filmele pentru copii vor fi dublate sau sonorizate în limba de stat.

(8) La crearea ofertelor de programe pentru retransmisie, distribuitorii de servicii vor acorda prioritate serviciilor de programe realizate în limba de stat.

(9) În localitățile în care reprezentanții unei minorități naționale constituie majoritatea populației, radiodifuzorii locali și regionali vor asigura difuzarea unor programe în limba de stat în proporție de nu mai puțin de 20% din serviciul de programe. Activitatea în domeniul lingvistic a companiei "Teleradio Găgăuzia" va fi reglementată de asemenea de autoritățile abilitate ale U.T.A.Găgăuzia.

Příloha 5

ZÁKON O ZVLÁŠTNÍM PRÁVNÍM POSTAVENÍ GAGAUZIE (GAGAUZ-YERI) (zákon č. 344-XIII z 23. prosince 1994, přijatý Parlamentem Moldavské republiky)

LEGEA PRIVIND STATUTUL JURIDIC SPECIAL AL GĂGĂUZIEI (GAGAUZ-YERI) (Nr.344-XIII din 23. 12. 1994)

PASĂȚE TÝKAJÍCÍ SE UŽÍVÁNÍ ÚŘEDNÍHO JAZYKA A DALŠÍCH JAZYKŮ NA ÚZEMÍ GAGAUZIE

Zdroj: [online]. [cit. 2009-01-12] Dostupné z:

<<http://www.e-democracy.md/files/elections/gagauzia2006/special-legal-status-gagauzia-ro.pdf>>.

Art. 3.

(1) Limbile oficiale ale Găgăuziei sînt limbile moldovenească, găgăuză și rusă. Pe teritoriul Găgăuziei este garantată funcționarea, alături de limbile oficiale, și a altor limbi.

(2) Corespondența cu autoritățile administrației publice ale Republicii Moldova, cu întreprinderile, organizațiile și instituțiile situate în afara teritoriului Găgăuziei se face în limbile moldovenească și rusă.

Příloha 6

TZV. ÚSTAVA PODNĚSTERSKÉ MOLDAVSKÉ REPUBLIKY

PASĂȚE TÝKAJÍCÍ SE UŽÍVÁNÍ ÚŘEDNÍHO JAZYKA A DALŠÍCH JAZYKŮ NA ÚZEMÍ TZV. PMR

Zdroj: [online]. [cit. 2009-01-12] Dostupné z: < <http://www.olvia.idknet.com/constit.htm>>.

Статья 12

Статус официального языка на равных началах придается молдавскому, русскому и украинскому языкам.

Статья 43

Каждый имеет право сохранять свою национальную принадлежность, равно как никто не может быть принужден к определению и указанию национальной принадлежности.

Оскорбление национального достоинства преследуется по закону.

Каждый имеет право пользоваться родным языком, выбирать язык общения.

Příloha 7

ÚSTAVA UKRAJINSKÉ REPUBLIKY (přijata 28. června 1996)

PASÁŽE TÝKAJÍCÍ SE UŽÍVÁNÍ ÚŘEDNÍHO JAZYKA A DALŠÍCH JAZYKŮ NA ÚZEMÍ UKRAJINY

Zdroj: [online]. [cit. 2009-01-12] Dostupné z:

<<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>>.

Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова.

1. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.
2. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.
3. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.
4. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Стаття 11.

Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

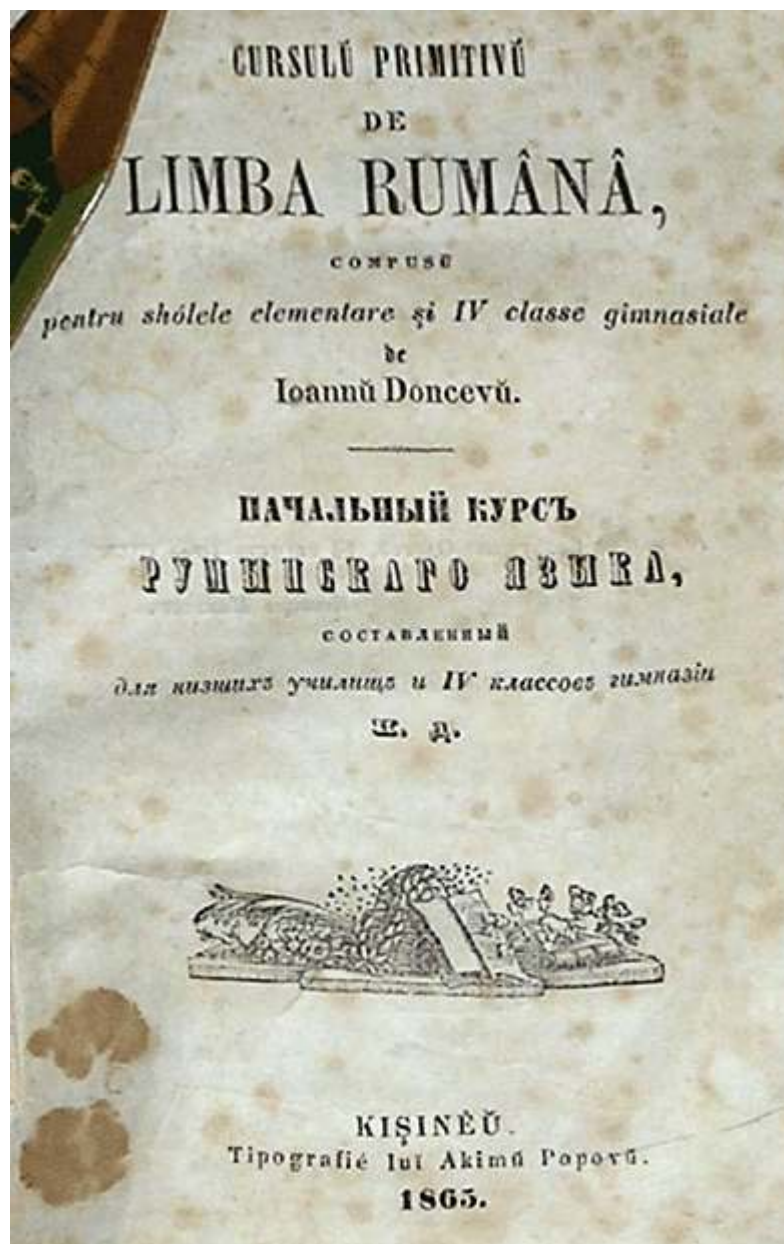
Стаття 53. Кожен має право на освіту.

Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Příloha 8:

Učebnice rumunštiny vydaná v Kišiněvě v roce 1865

Příloha 9:

Pamětní deska manifestací za návrat k latině, Kišiněv 2006

И. З. ДУМЕНЮК
Н. Е. МАТКАВІ

МОЛДАВСКИЙ
ЯЗЫК

САМОУЧИТЕЛЬ

ЛИМБА
МОЛДОВЕНЯСКЭ

МАНУАЛ ПЕНТРУ
АУТОДИДАНЦЬ

МОНУМЕНТ
ДЕ АРХИТЕКТУРЭ

КАПЕЛА
ЛИЧЕУЛУЙ ДЕ ФЕТЕ

АНУА 1895

АРХИТЕКТ
БЕРНАРДАЦИ А.И.

ОКРОТИТ ДЕ СТАТ.

РЕСТАУРАТ ЫН АНУА 1974.

Příloha 10:

Učebnice pro samouky vydaná v Kišiněvě v roce 1989

Příloha 11:

Pozůstatky cyrilice v kišiněvských ulicích, léto 2006

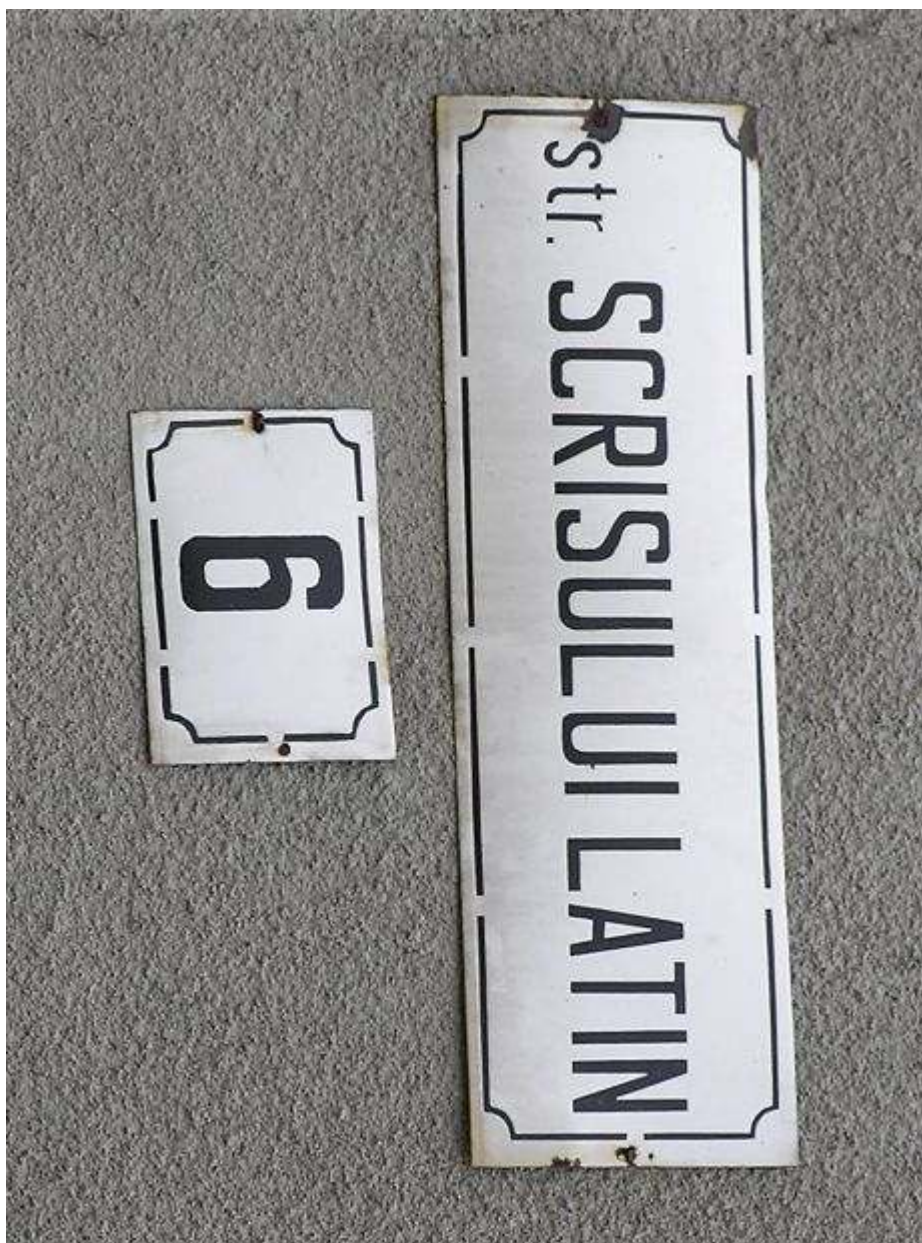

Příloha 12:

Dvojjazyčné nápisy při oficiálních příležitostech, volby v roce 2005

Příloha 13:

Dvojjazyčné předvolební plakáty, léto 2005

Příloha 14:
Dvojjazyčné nápisy v Kišiněvě, léto 2006

Příloha 15:
Ulice Latinky v Orhei, léto 2006

Ion Bărbuță

LIMBA ROMÂNĂ

GRAMATICĂ

ORTOGRAFIE

PUNCTUAȚIE

- √ Noțiuni teoretice
- √ Norme ortografice
- √ Norme de punctuație
- √ Exemple și exerciții

Chișinău 2004

Příloha 16:

Učebnice rumunštiny vydaná v Kišiněvě v roce 2004

Příloha 17:

Učebnice rumunštiny vydaná v Kišiněvě v roce 2004

Příloha 18:

Rumunskojazyčné noviny Flux vydané v Kišiněvě dne 4. srpna 2006

Příloha 19:

Ruskojazyčné noviny Комсомольская правда Молдова
vydané v Kišiněvě dne 4. srpna 2006

5 МАРТА 1995 ГОДА

Референдум по определению территорий Гагаузии — Гагауз-ери!

ГОЛОСУЙТЕ ЗА ГАГАУЗИЮ!

ПОМНИТЕ: в Гагаузии ваши права и свободы будут надежно защищены. По закону об особом правовом статусе Гагаузии — Гагауз-Ери предоставляется право на автономию, а это значит:

— Гагаузия в пределах своей компетенции самостоятельно решает вопросы политического, экономического и культурного развития в интересах всего населения независимо от национального происхождения.

— В случае изменения статуса Республики Молдова как независимого государства народ Гагаузии имеет право на внешнее самоуправление. Гагаузия не будет присоединена к Румынии вопреки воле народа автономии.

— Официальными языками Гагаузии являются молдавский, гагаузский и русский. Наряду с официальными языками на территории Гагаузии гарантируется функционирование и других языков.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

22 сентября 1991 года в 11 часов на площади Победы города Комрата состоится митинг-протест.

Кому дорога судьба Гагаузской Республики, независимость Гагаузии, просим принять участие на митинге.

Народное движение „Гагауз Халги“,
Президиум Верховного Совета
Гагаузской Республики.

Příloha 20:

Plakát k demonstraci za nezávislost Gagauzie dne 22. září 1991

Příloha 21:

Plakát k referendu o autonomii Gagauzie dne 5. března 1995

Příloha 22:

Trojazyčné nápisy v gagauzském Comratu, léto 2006

Příloha 23:

Učebnice gagauzštiny vydaná v Kišiněvě v roce 1959

Příloha 24:

Právnická fakulta Comratské státní univerzity, léto 2006

Příloha 25:

Znak okupační podněsterské vlády za druhé světové války

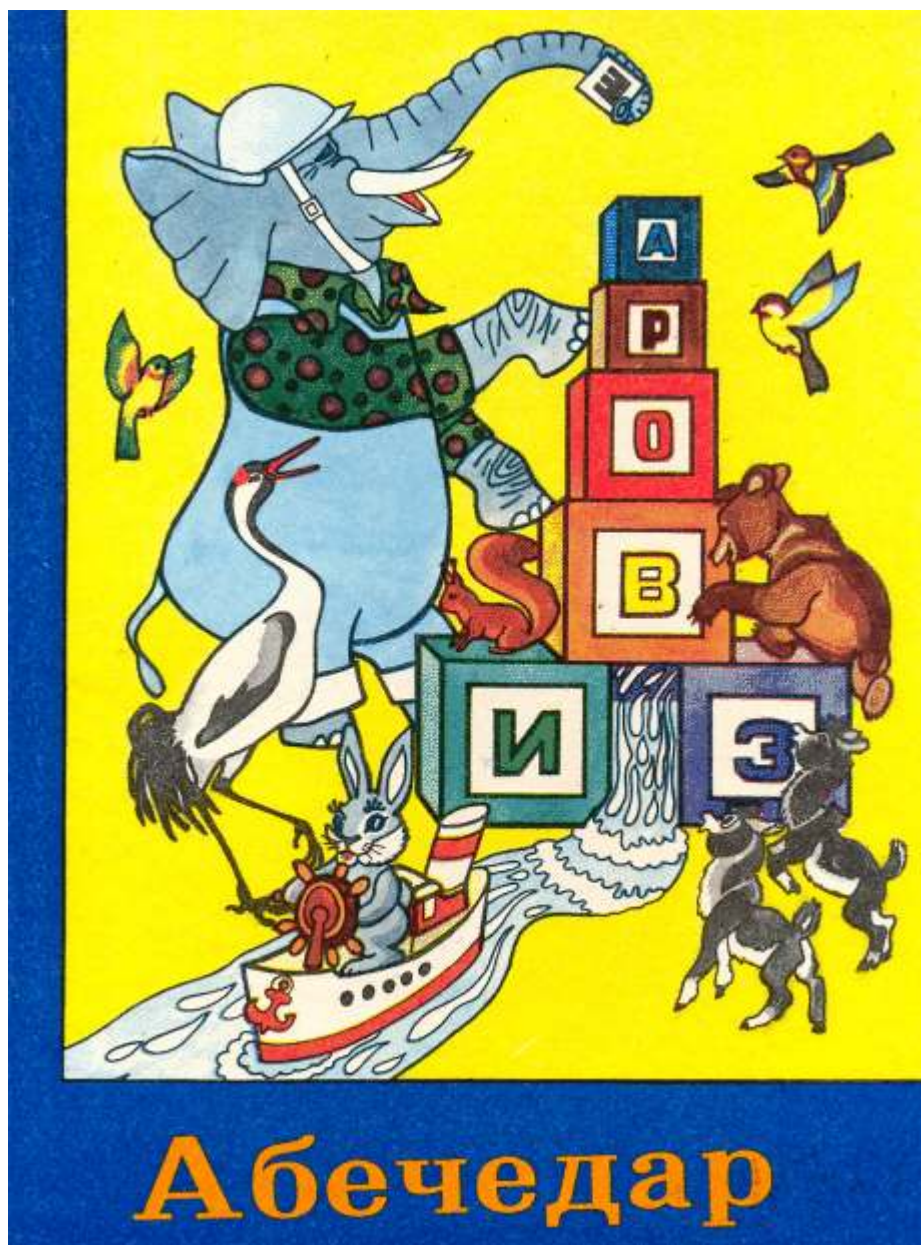

Příloha 26:

Sídlo tzv. prezidenta PMR v Tiraspolu, léto 2006

Příloha 27:

Trojazyčné nápisy v Tiraspolu, léto 2005

Пе Нистру

Пе амбеле малурь але бэтрышулуй Нистру сынт ашезате доуэ ораше марь ши фрумоасе. Еле ау о историе богатэ ши глориоасэ. Ачестя сынт орашеле Бендер ши Тираспол. Де не уркэм ын трен ла Тираспол, путем плека ла Кишинэу ши ла Москова, ла Киев ши Одеса. Де не уркэм пе вапор ла Бендер, путем плути ын жос пе Нистру пынэ ла Маря-Нягрэ, адми-рынд богатул плай молдовенеск ши кымпииле Украиной вечине. Яр ын сус пе Нистру путем ажунже ла Дубэсарь ши Рыбница, ла Каменка ши Сорока. Фрумос е Ниструл, фрумоасе сынт орашеле де пе малуриле луй. Харничь сынт оамений.

Příloha 28:

Slabikář vydaný v Tiraspolu v roce 1997

Příloha 29:

Slabikář vydaný v Tiraspolu v roce 1997, strana 142

М. ОПРЯ

ЛИМБА МОЛДОВЕНЯСКЭ

КЛАСА А ТРИЯ

ЕДИТУРА ДЕ СТАТ А МОЛДОВЕЙ
Тирасполь 1338

КАРТЕ ДЕ ШИТИРЕ

ПАРТЯ А ДОУА

ЕДИТУРА ДЕ СТАТ А МОЛДОВЕЙ
КИШИНЭУ 1940 ОДЕССА

Příloha 30:
Učebnice vydaná v Tiraspolu v roce 1938

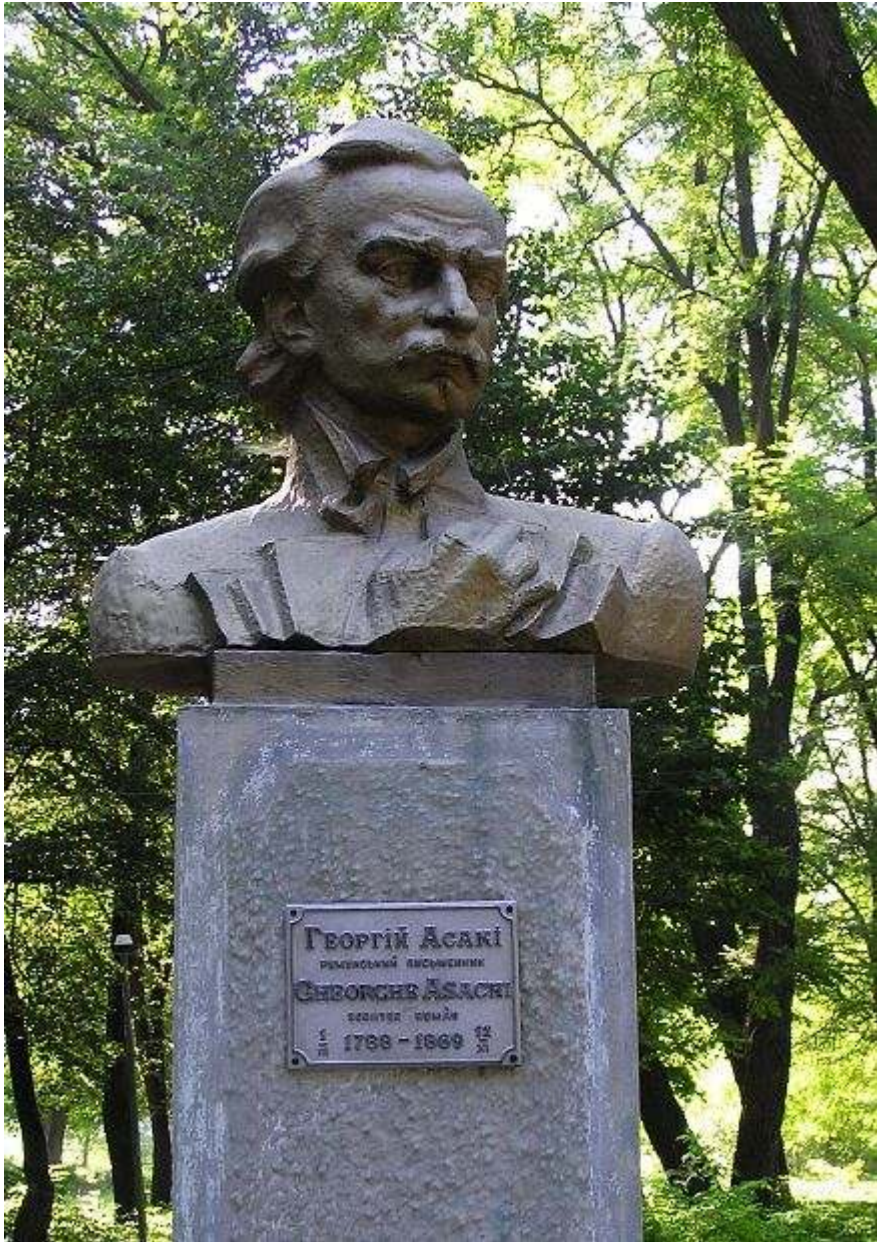
Příloha 31:
Čítanka vydaná v Oděse v roce 1940

Příloha 32:

Rumunskojazyčné noviny Адевэрул Нистрян
vydané v Tiraspolu dne 8. července 2006

Příloha 33:

Pomník básníka Mihaie Eminesca v Černivcích, léto 2006

Георгій Асачі
ДІПЛОМАТИЧНИЙ ПИСЬМЕННИК
GHEORGHE ASACHI
SCIENTIST - DIPLOMAT
1788 - 1869

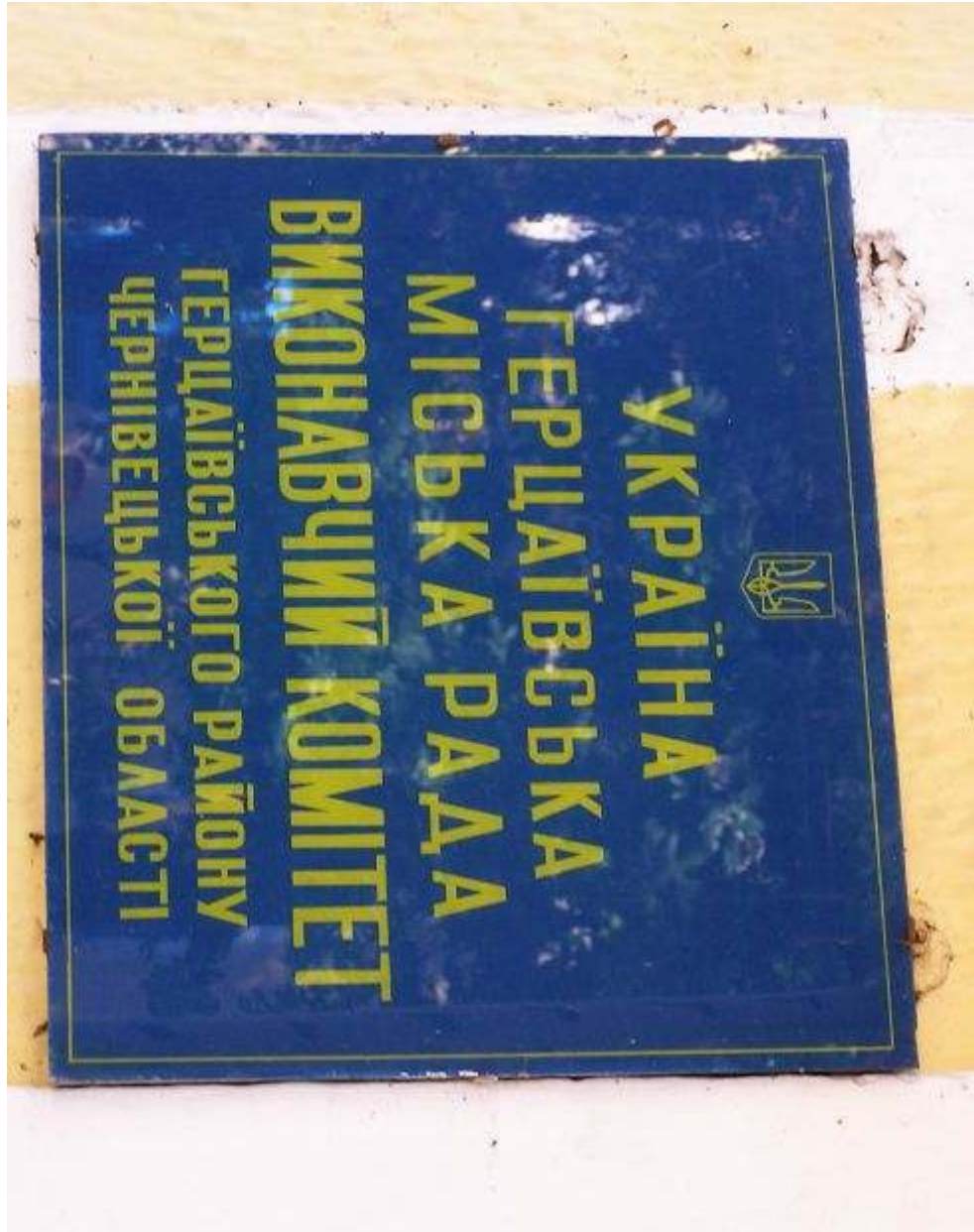
ВУЛ. Г. АСАЧІ
Str. J. ASACHI

Příloha 34:

Pomník básníka Gheorghe Asachiho v Gerce, léto 2006

Příloha 35:

Dvojjazyčné nápisy v Gerce, léto 2006

Příloha 36:

Informační deska Městského úřadu v Gerce v rumunštině, léto 2005

Příloha 37:

Informační deska Městského úřadu v Gerce v ukrajinštině, léto 2005

Abecedar

Primul cosmonaut al Ucrainei

Pământul e rotund. El se rotește în jurul axei sale și în jurul Soarelui. În jurul Pământului se rotește satelitul natural – Luna – și sateliți artificiali.

Pe sateliții artificiali se instalează diferite aparate, cu ajutorul cărora se transmit emisiuni televizate de la distanțe mari, se fac cercetări științifice.

Copământeanul nostru Leonid Kadeniuk este primul cosmonaut al Ucrainei și cercetător științific pe nava cosmică "Columbia".

Există oare vreun copil ce nu visează să zboare în cosmos, să construiască un avion sau o **rachetă**? Este năzuința ce se împlinește numai cu anii, după o muncă grea și temeinică.

 Numește numărul sunetelor și literelor în cuvântul evidențiat.

Příloha 38:
Slabikář vydaný v Černivcích v roce 2003

Příloha 39:
Slabikář vydaný v Černivcích v roce 2003, strana 110

№ 37 (184) 10
Marti, 2 August 2006
Moldova (10 pagini)

Ziar social-politic, economic și cultural www.csm.km.nmdc.gov.md

Moldova, 2 August 2006
Preț copertă: 12 lei

Zoriile Bucovinei

Informații cverntă

Angajați la universități militarilor naționale lucrează grupuuri de lucru

Un secretariat al Președintelui de Stat, Andrei Popșchi, a anunțat că în cadrul serviciilor militare naționale sunt înființate grupuri de lucru care vor săverifica necesitatea angajării și coordonării activității angajaților în aceste instituții. Grupurile de lucru vor fi conduse de ofițeri din cadrul serviciilor militare naționale și vor săverifica necesitatea angajării și coordonării activității angajaților în aceste instituții. Grupurile de lucru vor fi conduse de ofițeri din cadrul serviciilor militare naționale și vor săverifica necesitatea angajării și coordonării activității angajaților în aceste instituții.

Luarea de cuvânt în parlament a deputatului popular din Iași Popșchi

Stănilă, liderul grupului parlamentar al Serviciilor Militare Naționale, a avut în luna mai o primă experiență în luarea de cuvânt în Parlament. Într-un discurs de prezentare, Popșchi a vorbit despre activitatea sa în cadrul Serviciilor Militare Naționale și despre planurile sale pentru viitor.

Un proiect de lege privind sistemul de penitenciare

Proiectul de lege privind sistemul de penitenciare a fost prezentat de către un grup de deputați din Parlament. Proiectul prevede modificări semnificative în sistemul de penitenciare, inclusiv creșterea numărului de locuri de detenție și îmbunătățirea condițiilor de deținere.

La Consiliul Regional Octontrii Șinărații

Președintele Consiliului Regional, Vasile Popșchi, a prezenta în fața Consiliului Regional un raport privind activitatea sa în calitate de președinte al Consiliului Regional. Raportul a fost bine primit și a fost urmat de o discuție publică.

Bucovinienii și în capitală rămân bucovinieni

Românii din Bucovina care trăiesc în capitală sunt încă bucovinieni. Aceasta înseamnă că ei păstrează tradițiile, obiceiurile și limba maternă, deși trăiesc într-o altă parte a țării.

Selecția de presa
al Consiliului Regional

Informarea central de presa al Consiliului Orașenesc

Informații de presă
și comunicate de presă

Libertatea Cuvântului

ZIAR SOCIAL-POLITIC ȘI DE CULTURĂ DIN REGIUNEA CERNĂUȚI

GUVERNATORUL TKACI CONDUCE REGIUNEA DE PE PATUL DE SPITAL

polimen, după care, cu ajutorul în ghids, a fost transportat de către aerul în Kiev. La etapa actuală el se află internat în Secția de Traumatologie a Spitalului regional din Cernăuți. Medicii susțin că starea sâmbătăzită nu se află în altă ordine decât în perioada. M. Tkaci semenză acce și conduce adevărate regiuni chiar din patul de spital.

Utile agentii de presă relatase că guvernatorul "s-ar fi aliat în voluntar marșului de servicii în timp ce a totuși în colide-

Invatamantul in suspensie?

SUNT TULBURI APELE, DAR NU ȘI SPERANȚELE

Invatamantul în regiunea Cernăuți este în suspensie din cauza situației de război din Ucraina. Școlile sunt închise și nu există niciun plan pentru reluarea activității. Cu toate acestea, speranțele pentru un viitor normal rămân încă viabile.

№ 27 (181) IULIE 2005

Adresa redacției:
ȘIMON, Cernăuți,
Str. A. Mickiewicz, 5,
Tel: (0372) 55-05-32;
55-35-32; 585-536

E-mail:
2006@saouru.net
MOLDEA: 01888

Příloha 40:

Rumunskojazyčné noviny Libertatea Cuvântului
vydané v Černivcích dne 8. července 2005

Příloha 41:

Rumunskojazyčné noviny Zorile Bucovinei
vydané v Černivcích dne 2. srpna 2006

ТЕКСТЫ ПЕСЕН

МЕЛАНКОЛИЕ

П. Теодорович
Г. Виеру

Еу ну мэ'нтрэб дэ унде вине, вине,
Дэ унде дорул шэ я изворул, дорул,
Мэ луминэз ши-мь парэ бине, бине,
Кынд вине дорул, кынд дорул вине.

ПРИПЕВ:

Меланколие - дупче мелодие,
Меланколие - мистериос амор.
Меланколие, меланколие
Дин армония нимий ку дор.

Май драг де аморул мей тырэиу май драгэ,
Май драгэ мь-е мындруца драгэ, драгэ,
Май драг мь-е кодрул ши изворул, дорул,
Кынд вине дорул, кынд дорул вине.

ПРИПЕВ

Песни Софии Ротару

1. Одна калина
2. Найди меня
3. Дождик
4. Белая зима
5. Небо – это я!
6. Вишневый сад
7. Белый танец
8. Ты позови меня с собой
9. Цветет малина

Příloha 42:

Oficiální internetové stránky Sofie Rotarové, leden 2009

Příloha 43:

Hroby rumunských obyvatel v Černivcích, léto 2006

Příloha 44:
Jazykové prohřešky v ulicích Kišiněva, léto 2005

Příloha 45:
Jazykové prohřešky v ulicích Kišiněva, léto 2006

Příloha 46:

Noviny Basarabia psané převážně cyrilicí z roku 1907

Příloha 47:

Hrob na kišiněvském hřbitově, užití patronyma u rumunského obyvatelstva, léto 2009